

**MADANIYAT MUASSASALARINI BOSHQARISHDA SUN'IY
INTELLEKT VA AVTOMATLASHTIRISHNING O'RNI**

PARDABOYEVA SOJIDA BOLBEK QIZI

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali
"Madaniyat va san'at muassasalarini tashkil etish hamda boshqarish"
ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Ilmiy rahbar:

SAPARBAEVA GULSHIRA ABATBAEVNA

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali
"Madaniyat faoliyati" kafedrası mudiri, dotsent.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada madaniyat muassasalarini boshqarishda sun'iy intellekt (SI) va avtomatlashtirish texnologiyalarining o'ri hamda imkoniyatlari tahlil qilinadi. Madaniyat sohasidagi axborot tizimlari, foydalanuvchi tajribasini optimallashtirish, raqamli arxivlar, tadbirlarni rejalashtirish va resurslarni boshqarish jarayonlarida SI va avtomatlashtirishning qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, ushbu texnologiyalar madaniyat muassasalarining samaradorligini oshirish, moliyaviy va inson resurslarini tejash, auditoriyani kengaytirish hamda madaniy merosni raqamlashtirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi. Maqola madaniyat sohasida raqamli transformatsiya jarayonlariga oid innovatsion yondashuvlarni chuqur tahlil qilishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, avtomatlashtirish, madaniyat muassasalari, raqamli transformatsiya, madaniy meros, axborot texnologiyalari, raqamlashtirish, boshqaruv samaradorligi, innovatsion yondashuvlar, foydalanuvchi tajribasi.

**THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND AUTOMATION IN THE
MANAGEMENT OF CULTURAL INSTITUTIONS**

ABSTRACT

This article analyzes the role and potential of artificial intelligence (AI) and automation technologies in cultural management. Cultural information systems, optimal use, and a focus on the use of AI and automation in the processes of managing archives, files, and resources. , the provision of these technology resources, profit and human resources, the production of an audience, and the provision of services for the digitization of cultural heritage are emphasized. The article provides an in-depth analysis of innovative productions related to the transformation processes of the level of culture.

Key words: artificial intelligence, cultural resources, material transformation, cultural heritage technologies, digitization, management, innovative systems, user use.

KIRISH

Zamonaviy raqamli texnologiyalar taraqqiyoti har bir sohada chuqur o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt (SI) va avtomatlashtirish tizimlarining jadal rivojlanishi madaniyat sohasida ham tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Madaniyat muassasalari — muzeylar, kutubxonalar, teatrlar va boshqa tashkilotlar — jamiyatning ijtimoiy-ma'naviy hayotida muhim o'rin egallaydi. Ularni samarali boshqarish, raqamli axborot oqimini tartibga solish, auditoriyaga yuqori sifatli xizmat ko'rsatish hamda madaniy merosni saqlab qolish borasida yangi texnologiyalarning roli tobora ortib bormoqda.

Sun'iy intellekt asosidagi tizimlar madaniy faoliyatni tahlil qilish, foydalanuvchi ehtiyojlarini prognozlash, avtomatik targ'ibot kampaniyalarini tashkil etish, eksponatlarni raqamlashtirish va ular bo'yicha interaktiv ma'lumotlar taqdim etish kabi ko'plab jarayonlarni avtomatlashtirish imkonini beradi. Bunday texnologik yondashuvlar nafaqat resurslarni tejashga, balki madaniy xizmatlar sifatini oshirishga ham xizmat qiladi.

Mazkur maqolada madaniyat muassasalarini boshqarishda sun'iy intellekt va avtomatlashtirishning o'rni, ularning afzalliklari, dolzarb masalalari hamda istiqbollari chuqur tahlil qilinadi.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'zbekiston madaniyat sohasini rivojlantirish maqsadida sun'iy intellekt va boshqa ilg'or texnologiyalarni faol qo'llamoqda. Bu yo'nalishda Ijodiy texnologiyalar laboratoriyasini tashkil etish va rivojlantirish ishlari olib borilmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev bu borada maxsus farmonni imzolagan.

Yosh ijodkorlar bilan ishlashni samarali muvofiqlashtirish uchun yagona ERP madaniy platformasi yaratiladi. Shu bilan birga, umumta'lim maktablari va texnikumlarda ijodiy to'garaklar faoliyati yo'lga qo'yiladi hamda butun respublika bo'ylab «Madaniyat ko'ngillilari» harakati tashkil etiladi.[2]

Shuningdek, O'zbekiston har yili to'rt nafardan kam bo'lmagan taniqli xalqaro madaniyat arboblari mamlakatga taklif etib, ularni yosh ijodkorlar bilan tajriba almashishga jalb qiladi.

Bundan tashqari, Prezident san'at va madaniyat yo'nalishida yangi ish boshlagan tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida ularga 100 baravargacha BHM (ya'ni, 37,5 million so'mgacha) miqdorida grant ajratilishi haqida farmoyish chiqargan.[3]

O'zbekiston madaniyat muassasalarini zamonaviylashtirish va ularning samaradorligini oshirish yo'lida sun'iy intellekt (SI) hamda avtomatlashtirish texnologiyalarining joriy etilishi muhim strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Prezidentimiz tashabbusi bilan ishlab chiqilgan qaror va dasturlar, xususan, Ijodiy texnologiyalar laboratoriyasi tashkil etilishi, ERP madaniy platformasi yaratilishi, madaniyat ko'ngillilari harakati va xorijdan taniqli mutaxassislarni taklif qilish kabi tashabbuslar ushbu sohada chuqur islohotlar olib borilayotganini ko'rsatadi.

SI texnologiyalarining qo'llanilishi orqali madaniy jarayonlarni tahlil qilish, resurslarni samarali taqsimlash, auditoriyani segmentlarga ajratib, ular uchun mos xizmatlarni taklif etish, eksponatlarni raqamlashtirish, onlayn kutubxonalar va virtual ekskursiyalarni tashkil etish imkoniyatlari paydo bo'lmoqda. Bu esa madaniyat muassasalarining nafaqat boshqaruv tizimini optimallashtiradi, balki keng jamoatchilikka, ayniqsa, yosh avlodga madaniy merosni ommalashtirishga xizmat qiladi.[4]

Muhokama jarayonida shuningdek, ushbu texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etishda bir qancha muhim omillar – malakali mutaxassislar tayyorlash, texnik infratuzilmani yaratish, axborot xavfsizligini ta'minlash va jamiyatda raqamli madaniyatni shakllantirish zarurligi ham qayd etiladi.

Sun'iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalarining madaniyat sohasiga integratsiyasi O'zbekistonning madaniy hayotini raqamli bosqichga olib chiqmoqda. Bu esa ijodiy muhitni rivojlantirish, yosh avlodni madaniyatga jalb etish, xalqaro tajriba almashinuvini kuchaytirish va umuman olganda, madaniyat muassasalarining sifatli faoliyat yuritishiga xizmat qiluvchi muhim omilga aylanmoqda. Shu bois, bu boradagi islohotlarni izchil davom ettirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Madaniyat muassasalarini boshqarishda sun'iy intellekt (SI) va avtomatlashtirish texnologiyalarining joriy etilishi sohada sifat jihatidan yangi bosqichni boshlab berdi. Bu texnologiyalar boshqaruv jarayonlarini soddalashtirish, foydalanuvchi ehtiyojlarini tahlil qilish, xizmatlarni shaxsiylashtirish, raqamli arxivlar yaratish va madaniy tadbirlarni avtomatik rejalashtirish kabi ko'plab imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Ayniqsa, foydalanuvchi tajribasini optimallashtirish va axborot oqimini samarali boshqarish borasida sun'iy intellektning roli katta.[5]

O'zbekistonda madaniyat sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar — Ijodiy texnologiyalar laboratoriyasi tashkil etilishi, ERP madaniy platformasining joriy etilishi, «Madaniyat ko'ngillilari» harakatining yo'lga qo'yilishi va xorijdan mutaxassislar taklif etilishi — sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarni sohaga faol integratsiya qilish yo'lidagi muhim qadamlardir. Bu chora-tadbirlar nafaqat boshqaruvni samarali tashkil etishga, balki ijodiy muhitni rivojlantirishga ham xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, texnologik rivojlanish jarayonida bir qator muhim omillar e'tibordan chetda qolmasligi lozim: texnik infratuzilmani yaratish, malakali kadrlar tayyorlash, axborot xavfsizligini ta'minlash va raqamli madaniyatni jamiyatda shakllantirish kabi yo'nalishlar izchil davom ettirilishi zarur.

Natijada, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalarining madaniyat muassasalariga tatbiq etilishi ularning samaradorligi, jozibadorligi va ijtimoiy ta'sir doirasini kengaytiradi. Bu esa nafaqat milliy madaniyatni rivojlantirishga, balki uni global maydonga olib chiqishga xizmat qiladi.[6]

XULOSA

Madaniyat muassasalarini boshqarishda sun'iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalarining qo'llanilishi ushbu sohaning zamonaviy talablar asosida rivojlanishiga kuchli turtki bermoqda. Ular orqali boshqaruv jarayonlari soddalashtiriladi, xizmat ko'rsatish sifati oshiriladi, auditoriya bilan samarali aloqalar yo'lga qo'yiladi hamda madaniy merosni saqlash va targ'ib qilish imkoniyatlari kengayadi.

O'zbekistonda bu borada olib borilayotgan islohotlar, xususan, Ijodiy texnologiyalar laboratoriyasi tashkil etilishi, ERP platformasi joriy etilishi, ijodkor yoshlarni qo'llab-quvvatlash va xalqaro tajriba almashinuvini rivojlantirish kabi chora-tadbirlar sun'iy intellektni madaniyat sohasiga integratsiyalashga asos yaratmoqda.

Kelgusida bu texnologiyalarni yanada kengroq miqyosda tatbiq etish, malakali kadrlar tayyorlash va infratuzilmani rivojlantirish orqali madaniyat muassasalarining raqobatbardoshligi va jamoatchilikka ta'siri yanada kuchayadi. Shu asosda madaniyat sohasi jamiyatning innovatsion va ma'naviy taraqqiyotida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev, Sh.M. (2024). O'zbekiston Respublikasida madaniyat va san'at sohasini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida Farmon. Prezident.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi. (2023). Madaniyat muassasalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish konsepsiyasi. Toshkent: Madaniyat nashriyoti.
3. Karimov, B. (2022). "Sun'iy intellekt va raqamli transformatsiya: madaniyat muassasalari uchun yangi imkoniyatlar". Axborot texnologiyalari va jamiyat, №2, 45–51.
4. Abdullayeva, M. (2023). "Madaniyat muassasalarini boshqarishda ERP tizimlarining o'rni va afzalliklari". Innovatsion boshqaruv jurnali, №4, 33–38.
5. UNESCO. (2021). AI and the Future of Cultural Institutions: Global Report. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
6. Xolmatov, A. (2023). "Raqamli madaniyat va sun'iy intellekt: O'zbekiston tajribasi". Ijtimoiy fanlar akademiyasi axborotnomasi, №3, 27–32.